

JEŽKOVÁ, V. a kol. Školní vzdělávání ve Švédsku. 1. Vyd. Praha : Karolinum, 2011. 192 s. ISBN 978-80-246-2021-3.

Predkladaná štúdia je treťou monografiou projektu Centra základného výskumu školského vzdelávania, na realizácii ktorého sa podieľajú Univerzita Karlova v Prahe – Pedagogická fakulta – Ústav výskumu a rozvoja vzdelávania spolu s Masarykovou univerzitou v Brne – Pedagogická fakulta – Centrum pedagogického výskumu. Z názvu uvedenej štúdie vyplýva, že ide o publikáciu o školskom vzdelávacom systéme vo Švédsku a prináša analyticko-porovnávacu štúdiu o tomto vzdelávacom systéme, ktorého školská sústava je komprehenzívna. Predošlé dve štúdie sa zaoberali Nemeckom (2008) s vysoko selektívnou školskou sústavou a Veľkou Britániou (2009) predstavujúcou akýsi stred medzi spomínanými dvoma školskými sústavami.

Voľba autorov zamerať sa na švédsky vzdelávací systém nebola určite náhodná. Ako sami v štúdiu tvrdia, kritériom pre výber tejto krajiny bola jeho školská sústava, ktorá je, v porovnaní s vysoko selektívnou školskou sústavou Veľkej Británie, komprehenzívna. Avšak v širšom pohľade môžeme povedať, že tento výber bol pravdepodobne spôsobený aj postavením švédskeho vzdelávacieho systému medzi ostatnými vzdelávacími systémami. Pretože švédsky vzdelávací systém sa často uvádza ako vzor vzdelávacieho systému. Je zaujímavý svojimi špecifikami, medzi ktoré patrí aj snaha o princípy spravodlivosti, rovnosti a integrácie.

Text je členený prehľadne a čitateľ vidí jasnú líniu, po ktorej má pristupovať k poskytovaným informáciám. Už samotné názvy jednotlivých kapitol napovedajú o komplexnom pohľade na školské vzdelávanie vo Švédsku: počnúc predstavením krajiny, jej histórie, zasadením v politickom systéme až po aktuálne témy švédskej vzdelávacej politiky v oblasti školského vzdelávania. V závere sa uvádza celkové zhrnutie celej štúdie. Použitými metódami bol samotný opis aktuálneho stavu na základe dostupnej literatúry a tiež skúmanie výsledkov rôznych testovaní (PISA, TIMSS, RLS a PIRLS) uvádzaných v rozmedzí rokov 1995 – 2011.

Táto štúdia prináša nielen pohľad z vonka na danú problematiku, poskytnutý českými autormi, ale i veľmi podnetný pohľad zvnútra, ktorý je poskytnutý prostredníctvom švédskeho spoluautora. Sústredili sa na (s. 10): „*tie problémy, ktoré sa javia ako zásadné vo švédskom školskom vzdelávaní a sú aktuálne tiež pre rozvoj českého školského vzdelávania*“. Práve ich spôsob riešenia môže byť podnetom pre českú vzdelávacu politiku. Z dôvodu dokonalejšieho poznania a porozumenia sa v štúdiu vyskytuje tiež komparácia s českým vzdelávacím systémom.

Štúdia pozostáva z desiatich kapitol, pričom sa kladie dôraz na oblasť školského vzdelávania, konkrétne primárneho, nižšieho a vyššieho sekundárneho vzdelávania. Na úvod prináša štúdia opis Švédska – niekoľko pohľadov na krajinu, charakterizuje samotný kontext, v ktorom je predkladaná štúdia zasadená. Nájde tu opis správneho členenia Švédska a jeho politický systém. Tento politický princíp sa presúva aj do školského, kde rovnako neplatia rodové stereotypy. Ponúka tiež stručný pohľad na jeho históriu a ďalej sa zaoberá ekonomikou, poľnohospodárstvom a geografickou charakteristikou Švédska ako aj obyvateľstvom, rodinou, mládežou a vedou a kultúrou. Postupne prechádza do Vzdelávacej politiky, kde nájde aj (s. 33) „*charakteristiku švédskeho vzdelávania z pohľadu OECD*.“ V tejto časti sa uvádza (s. 43), že: „*predškolské*

zariadenia navštevuje vo Švédsku viac než 90% detí vo veku 3 – 4 rokov, v Českej republike 80% týchto detí.“ Podľa analýz má Česká republika vyššie percento žiakov s ukončeným vyšším sekundárnym vzdelávaním, no napriek tomu na vysokoškolské vzdelávanie nastúpi menší počet absolventov ako vo Švédsku. Tento rozdiel v Čechách predstavuje približne 24%, pričom vo Švédsku je to iba 5%.

Následne je bližšie charakterizovaný švédsky vzdelávací systém, kde sa uvádza, že vzdelávanie začalo už v 9. storočí príchodom kresťanských misionárov. Ich náboženský program (s. 46) „*sledoval aj politické ciele*“. Pri štruktúre vzdelávacieho systému sa dozvedáme, že (s. 56) „*materské školy sú určené deťom od 1 roku do 5 rokov.*“ Spomínané sú aj súkromné školy, ich história a základná charakteristika.

Veľká časť je venovaná kurikulu a evaluácii vzdelávacích zariadení a hodnoteniu žiakov. Autori sa stotožňujú s názorom, že Švédsko je medzi škandinávskymi krajinami určujúcou, ktorá z hľadiska vzdelávacích reforiem predbieha ostatné o 5 – 10 rokov. Z testovania PISA sa ukazuje, že vývoj výsledkov v matematickej a čitateľskej gramotnosti má od roku 2000 klesajúcu tendenciu. Napr. v rokoch 2000 – 2003 kleslo Švédsko vo výskume matematickej gramotnosti z 15. na 17. miesto, oproti Českej republike, ktorá postúpila z 18. na 13. miesto. Podobne je to aj v prírodovednej a čitateľskej gramotnosti. Faktorom, podľa ktorého sa vyberali krajiny do danej štúdie bola spravodlivosť vzdelávacieho systému a to predovšetkým vo vzťahu k procesom vzdelávania. „*Z výsledkov PISA môžeme zhrnúť, že švédsky vzdelávací systém patrí medzi relatívne spravodlivejšie vzdelávania, kde sa darí držať rozdiely medzi žiakmi a predovšetkým jednotlivými školami na pomerne nízkej úrovni*“ (s. 107). Ďalej autori prinášajú informácie o národnostných a etnických menšinách v školskom vzdelávaní a jazykoch a jazykovom vzdelávaní, kde sa ukazuje, že vo Švédsku je oproti Českej republike väčšia snaha o integráciu menšín do školského vzdelávania a rovnako aj o prepájanie jazykov. Po rozdelení Československa prišlo v Českej republike a na Slovensku k obmedzeniu kontaktov oboch jazykov. Naopak Švédsko podporuje jazykovú súdržnosť severskej jazykovej komunity a neustále pracuje na jej zlepšení.

Na záver sa švédsky spoluautor prof. Holger Daun venuje aktuálnej situácii vo Švédsku, kde „*podáva stručný popis vzdelávacích politík od zavedenia povinnej základnej školy v roku 1962, cez reštrukturalizačné opatrenia zavedené na začiatku 90-tych rokov až po zmeny schválené v roku 2010*“ (s. 138) a tak predstavuje akési zhrnutie celej problematiky.

Autori pristupovali k danej téme komplexne a ich pohľad objasňoval danú tematiku po všetkých stránkach. Nezameriaval sa iba na samotné vzdelávanie, ale aj kontext, v ktorom sa deje a to okrem správneho členenia, politického systému aj jeho históriou ako aj ekonomikou, poľnohospodárstvom a geografickou charakteristikou Švédska. Ako prínosné pre študentov učiteľstva predprimárneho a primárneho vzdelávania vidíme hlavne druhú, tretiu a desiatu kapitolu, ktoré obsahujú informácie o politickom vzdelávacom systéme, zákonoch, dokumentoch, princípoch a cieľoch vzdelávacej politiky, samotnej štruktúre vzdelávacieho systému ako aj jeho súčasnú podobu vzdelávania v krajine.

Údaje v publikácii majú skôr deskriptívny charakter, nejdú do hlbších analýz, príčin a neskúmajú čo je za tým.

Okruh potenciálnych záujemcov o publikáciu odhadujeme na odborníkov a výskumníkov v oblasti výchovy a vzdelávania, špeciálne zaoberajúcich sa

komparatívnu pedagogikou, cez vyučujúcich tohto odboru, až po ich študentov či dokonca laickú verejnosť zaujímajúcou sa o rôzne vzdelávacie systémy.

Predkladaná štúdia poskytuje nielen samotné informácie o školskom vzdelávaní vo Švédsku, ale na mnohých miestach aj komparáciu so školským vzdelávaním v Českej republike. V tomto možno vidieť najvyšší prínos práce. Publikácia tak obohacuje literatúru v oblasti komparatívnej pedagogiky a jej výsledky sa dajú použiť aj v domácej vzdelávacej politike. Môžeme v nej vidieť rozdiely a podobnosti medzi oboma školskými systémami a rôzne implementované zmeny, ktoré priviedli tieto systémy práve tam, kde sa dnes nachádzajú.

Silvia Malatinská, Iveta Sedliaková